

VREEMDE BOUWSTIJLEN IN OOSTENDE

BOUWWERKEN IN RELATIE TOT IMPORT EN EXPORT

Op de keper beschouwd zijn alle bouwstijlen “vreemd” in Oostende, want de rol van stad en haar architecten in de ontwikkeling van architectuurstijlen is nihil. Het waren nagenoeg allemaal mensen – zelfs de meer gekende zoals Suys, Laureys, Dujardin en Hintjens – die zich moeiteloos inpasten in de bouwkundige trends van hun tijd.

Maar met vreemde bouwstijlen bedoelen we uiteraard vooral lokale bouwstijlen uit andere streken, landen of nog grotere regio's die sporadisch opduiken in het Oostendse architecturale patrimonium.

Vreemde bouwstijlen in Oostende

Eclectisme

De renaissance was een Italiaans exportproduct dat tijdens de 16de eeuw in Vlaanderen gretig werd geïmporteerd. Na de renaissance volgden de barok, het rococo, het neoclassicisme en de romantiek, die zich architecturaal uitte in diverse neostijlen enerzijds en anderzijds een mengstijl was die elementen uit diverse stijlperiodes combineerde : het eclectisme¹. Ook romaanse of gotische en exotische bouweigenschappen kunnen er dus in verwerkt zijn.

Neoclassicisme², andere stijlen³, eclectisme⁴ en art-nouveau⁵ komen in de decennia rond 1900 naast elkaar voor.

Binnen het eclectisme had de renaissancevormtotaal een groot aandeel. De architecten van veel eclectische huizen in Oostende putten dan ook gretig uit al dan niet gebroken driehoeks- en segmentfrontons, cartouches en schelpmotieven, maskérons en guirlandes, wortelmotieven, rol- en beslagwerk, bossage en rustica, tandfriezen, pilasters met Ionische, Dorische of Korinthische kapitelen, edikels, obeliskken, vuurpotten en vazen, diamant- en robijnkoppen, S- en C-voluten enz.

Groentenmarkt 19 (Hotel du Nord/oorspronkelijk een versmarkt; architect Pil)

IJzerstraat 13 (1898) (architect Pil)

IJzerstraat 14 (c. 1893)

Kan. Dr. L. Colensstraat 1 (architect Daniels)

Kemmelbergstraat 18

Kemmelbergstraat 20 (1892)

Kemmelbergstraat 23 (1889)(architect Dujardin)

Kemmelbergstraat 24

Kemmelbergstraat 26 (architect Dujardin)

¹ P. PUTTEMANS & L. HERVE, *Architecture Moderne en Belgique*, Brussel (Vokaer), 1974, p. 26 e.v.

² P. PUTTEMANS & L. HERVE, *Architecture Moderne en Belgique*, Brussel (Vokaer), 1974, p. 14 e.v.

³ J. GODDEERIS & W. DETAILLEUR, *De neogotiek in West-Vlaanderen. Religie en architectuur*, s.l., (2002).

⁴ F. DIERKENS-AUBRY & J. VANDENBREEDEN, *De 19de eeuw in België*, Tielt (Lannoo), 1994.

⁵ F. BORSI, *Bruxelles 1900*, Brussel (Vokaer), (1974)

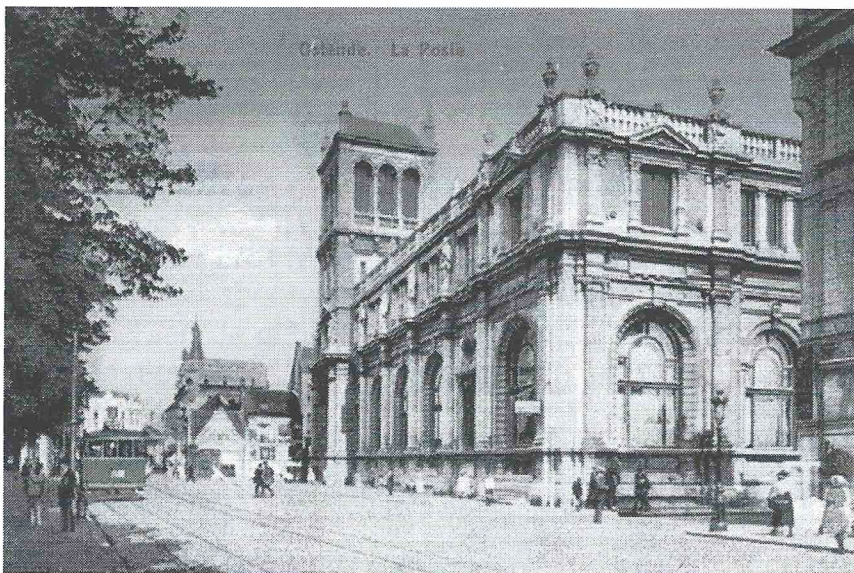
F. DIERKENS-AUBRY & J. VANDENBREEDEN, *Art Nouveau in België*, Tielt (Lannoo), 1991.

Kemmelbergstraat 32 (Villa Tabora; architect Dujardin)
 Koningsstraat 60 en 62 (architect Pil); 66 (1897)(architect Gobin)
 Leopold II-laan 6
 Muscarstraat 36 (1901)
 Muscarstraat 38 (1902)

Neobarok

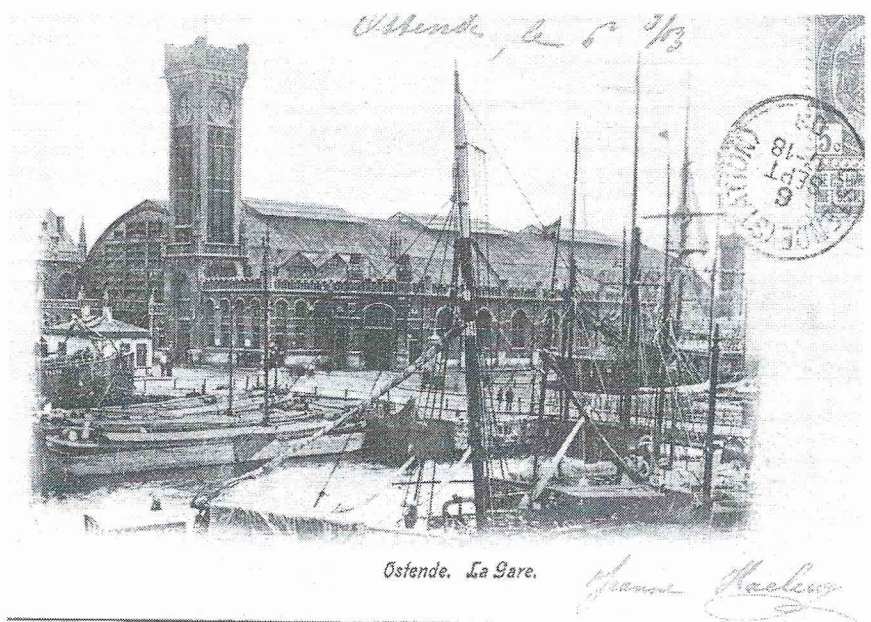
De barokstijl is ook al een import uit Italië. Het werd dé bouwstijl van de 17de en de eerste helft van de 18de eeuw. Quasi alle Europese landen – en hun kolonies – adapterden hem en hij bestaat in vele nationale en regionale varianten.

Het Kon. Atheneum, getekend door architect Caluwaerts heeft een neobarokke gevel die de allures heeft van een Italiaans stadspaleis. (Leon Spilliaertstraat 31 1900-1901).

Het oude postgebouw aan de Hendrik Serruyslaan (afb.; 1903-1906; beschadigd tijdens W.O II en gesloopt) was door architect Dewulf ontworpen volgens de typologie van een barok Spaans stadspaleis. Prototype was een tentoonstellingspaviljoen van het Koninkrijk Spanje op de Wereldtentoonstelling 1900 in Parijs.

Oostende kende enkele neogotische gebouwen, kerken vooral maar weinigen refereren naar buitenlandse stijlinvloeden. Dat was wel het geval in de architectuur van het oude spoorwegstation (afb.; 1880-1882) aan de zuidkant van het Tweede Handelsdok. Architect Felix Laureys⁶ ontwierp het station in de geest van de Engelse laatgotiek, de zgn. tudor-gotiek.

⁶ N. HOSTYN, Felix Laureys, in : Nationaal Biografisch Woordenboek, 10, Brussel, 1983.

Een Engelse prefabvilla voor Leopold II...

Het eerste Koninklijke Chalet⁷ dat Leopold I liet optrekken was een eenvoudige houten constructie.. Noem het een wat uit de hand gelopen strandcabine.

In 1873 liet Leopold II de oude paviljoenen die zijn vader had laten optrekken in de westelijke duinen van Oostende slopen. In de plaats liet hij daar een nieuwe villa neerzetten (*afb.*). Het typische aan deze villa was dat ze geprefabriceerd was in de Britse firma Lucas Bros in Lowestoft. Architect W.J. Green was de ontwerper.

De firma Lucas Bros (waarbij Bros voor "Brothers" staat) was op diverse terreinen actief, o.a. ook inzake spoorwegaanleg. Ze maakten ook prefabwoningen – soms heuse villa's. Bedoeling van de gebruikte techniek was die woningen te kunnen verscheppen naar de koloniën. Bovendien kon het construeren ter plaatse snel en eenvoudig gebeuren.

Deze houten villa werd de kern van een meer uitgebreid villacomplex langs de Zeedijk. Het werd na W.O.II gesloopt nadat het tijdens de oorlog zwaar beschadigd werd.

...en een staalkaart van stijlen

De intentie van Leopold II was dat de site van zijn zomerresidentie zou uitgroeien tot een centrum van een riante residentiële wijk.⁸

Eerst bouwde hij verder aan de villa. Richting Parijsstraat kwam er een overdekte wandelgalerij in de geest van de bouwtrant van de Italiaanse architect Sansovino. Dit zijn de Venetiaanse Gaanderijen. Op het einde van de Gaanderij vertrok een ondergrondse gang naar de dubbelvilla van zijn minnares, barones Vaughan, die aan de andere kant van de Parijsstraat woonde. Zo kon de vorst ongezien haar vertrekken bereiken en vice versa.

Verder voorzag hij een ander paleis op de achterliggende terreinen. Dit zou nagenoeg een copie worden van het Palazzo Vecchio in Florence. Een naastliggend circuscomplex moest er uit gaan zien als een nieuw Colosseum. Dit alles werd nooit gerealiseerd. Wat wel gerealiseerd werd waren de Koninklijke Gaanderijen langs de Zeedijk (1904-1905), een vroeg-20ste-eeuwse interpretatie van een antieke Griekse stoa of wandelgang.

⁷ Oud Oostende in Beeld, deel 3, fotos 34-36.

⁸ L. RANIERI, Leopold II Urbaniste

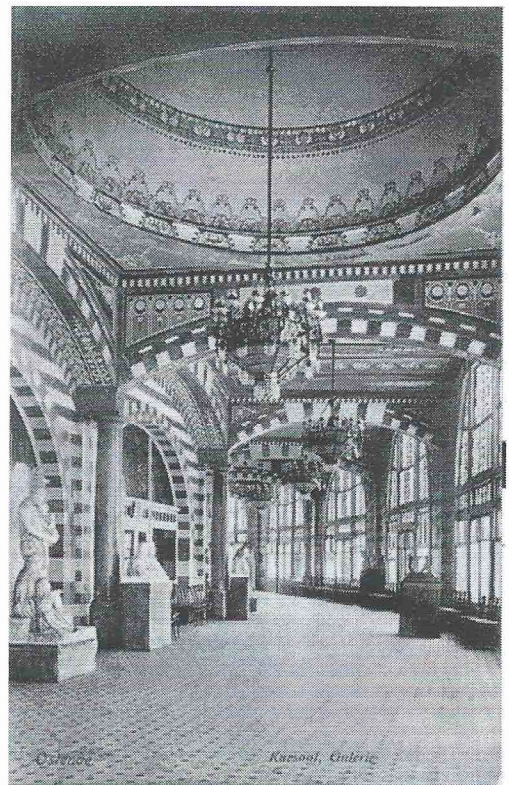
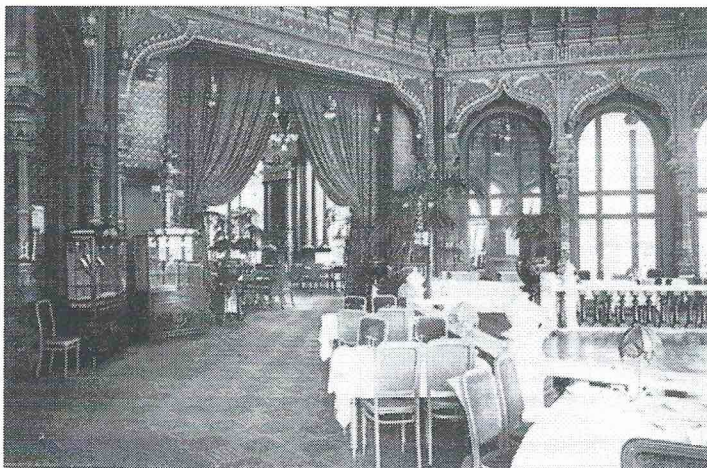
P. LOMBAERDE, Leopold II. Koning. Bouwheer, Gent-Oostende, 1995.

Het derde kursaal

Dit Kursaal, dat tijdens de Tweede Wereldoorlog gesloopt werd, was een ombouw van het tweede Kursaal (dat van architecten Naert en Laureys). De transformatie gebeurde gefaseerd over een aantal jaren in het begin van de 20ste eeuw. Zodoende kon het Kursaal elk seizoen open blijven⁹.

Architect was Alban Chambon¹⁰, een superelectisch architect die in zijn architecturale taal tal van citaten uit Europese en vreemde bouwstijlen verwerkte. Zo waren in het Derde Kursaal oosterse elementen verwerkt naast bv. art-nouveau, neo-Louis XVI en Second Empire. Bijna elke ruimte had zijn eigen stijlprogramma. Hij gebruikte verder vreemde graniet- en marmersoorten en architecturale ceramiek uit de Britse Doulton-fabrieken. Het effect was feeëriek.

*Rechts: Ook de rotonde, het buitenbalkon van de concertzaal, had een exotisch karakter.
Prentkaart Dr. Trenkler, Brussel.
Verz. N. Hostyn.*

Boven: De "Ronde huindoue" in het kursaal van Alban Chambon. De achterliggende zaal is dan weer in Louis XVI-stijl.

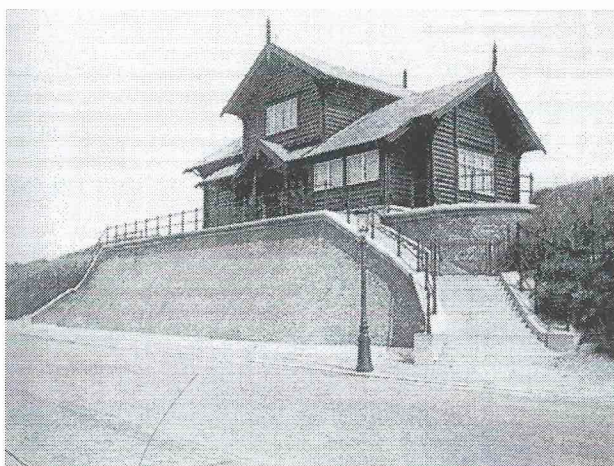
Prentkaart Nels/Librairie Internationale, Oostende. Verz. N. Hostyn

⁹ N. HOSTYN, Het Kursaal, de Koninklijke Schouwburg en de variététheaters, in : Oostende in de Belle-Epoque. 1905. Wonderjaar van Leopold II, Leuven (Davidsfonds), 2005.

¹⁰ N. HOSTYN, Alban Chambon, in : Nationaal Biografisch Woordenboek, 14, Brussel, 1992.

Noors

Twee bouwwerken op Oostendse grond zijn/waren Noors van inspiratie. De Koninklijke Stallingen¹¹ in de Koninginnelaan (1904) en de Noorse Villa in het Kon. Domein in Raversijde¹² (afb.; 1906). Het waren beide gebouwen behorend tot het patrimonium van Leopold II en beide door dezelfde – Noorse – architect Ivar Knudsen getekend. De idee voor deze gebouwen deed Leopold II ook al op tijdens de Wereldtentoonstelling in Parijs. Deze houten bouwwerken in de traditionele Noorse stijl, werden in Noorwegen geprefabriceerd en hier door meegebrachte specialisten, bijgestaan door lokale bouwvakkers, in elkaar gezet.

Anglo-Normandische stijl

Deze typische vakwerkstijl wordt in de volksmond ook al eens als “Duits”, “Tirols” of “Zwitsers” bestempeld. Maar vakwerkbouw – want dat is een typisch gegeven – is natuurlijk niet tot deze regio’s beperkt. Ook in onze streken bestond er trouwens heel wat “inheems” vakwerkbouw¹³.

De Kapellestraat 51-55 is wel het meest monumentale voorbeeld van de Anglo-Normandische stijl in Oostende. Het pand werd in 1936 gebouwd voor rekening van de grootwarenhuisketen “A l’Innovation”. Architect was A. Dautzenberg.

Het is evenwel zo dat het hoekgedeelte met de Ooststraat tot enkele jaren na 1950 een burgerhuis was. Het was de afdeling radio’s, platenspelers en fonoplaten. Het werd pas in de jaren ‘50 verbouwd in dezelfde rustieke trant als de rest van het gebouw.

Andere panden in deze bouwtrant zijn Hotel Piccadilly aan het Leopold I-plein (gesloopt), het “Laiterietje” in het Marie-Hendrikapark (gesloopt), Van Iseghemlaan 17 (gesloopt in 2004) en Torhoutsesteenweg 181. Het vakwerk is nep, in vaktaal : pseudo-vakwerk.

Puur Tirolerstijl was de kitcherige siergevel van “Het wit Paard” hoek Van Iseghemlaan-Hertstraat, die de gehavende laat-19de-eeuwse art-nouveaugevel van het oorspronkelijke restaurant “Helder” maskeerde.

¹¹ Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Oostende, Brussel, 2005, p. 233

¹² A. DESEYNE, Raversijde : geschiedenis van het Koninklijk Domein, Brugge (Provincie West-Vlaanderen), (1993).

A. DESEYNE, 100 jaar Koninklijk Domein Raversijde, Brugge (Provincie West-Vlaanderen), 2005.

¹³ J. VAN STEENKISTE, Vakwerkbouw in West-Vlaanderen, Brugge (Provincie West-Vlaanderen), 2006.

Parkaanleg op zijn Engels

De landschappelijke parkstijl met kronkelend verloop van paden en met organisch gevormde watervlakten en goed bestudeerde maar "spontaan" ogende doorkijkjes of "vista's", waren vooral populair in Engeland. Ze werden in de 18de eeuw gepropageerd door William Kent en Capability Brown¹⁴ en veroverden stormenderhand het vasteland¹⁵. Als contrast waren er de Italiaanse en Franse formele, symmetrische tuinen.

Het in 1861-62 aangelegde Leopoldpark dat in 1866-1870 uitgebreid werd, was als zo'n Engels landschapspark geconcipteerd door tuinarchitect Louis Fuchs (1818-1904). Het kwam op een site die daarvoor vooral uit vestingswerken bestond. De waterpartij en het hoger gelegen gedeelte, alsook een baksteenmassief aan één der brugjes, zijn daar nog getuigen van.

Een amputatie van de oostzijde van het park ten voordele van het doortrekken van de autosnelweg tot in het centrum en voor parkeerplaatsen, alsook de renovatie van het park in jaren '90 hebben veel van het originele concept "à l'anglaise" doen verdwijnen.

In het park vinden we één van de weinige nog bestaande voorbeelden van kunstrotsen in Oostendse parklandschappen¹⁶.

Het Maria-Hendrikapark was anno 1875 nog een onverzorgd bosgebied op de oude wallen en grachten. Het werd ook "Bois de glacié" of "Bois des Amoureux" genoemd. Dit laatste hoeft allicht geen verdere verklaring. Tuinarchitect Edouard Keilig tekende hier in opdracht van Leopold II een stadsbos. Het werd ook een Engels landschapspark en werd tussen 1888 en 1905 diverse keren uitgebreid naar plannen van Elie Lainé. Het ovalen "Spiegelmeer" werd het enige formele element in het concept. De plannen stammen uit 1876.

Het Albertpark was een stadspark in de Northwijk op Mariakerke. Het was ook een Engels landschapspark, getekend door Elie Lainé. Dit park raakte nooit volgroeid en kreeg na W.O. I al andere bestemmingen. Nu staat er het Mediacentrum, het voetbalstadion, en het Searena-complex met baskettempel, supermarkten en woongelegenheden.

¹⁴ Allgemeines Künstlerlexikon, 14, München-Leipzig, 1996, p. 425-426.

¹⁵ D. HENNEBO & A. HOFFMANN, Geschichte der Deutschen Gartenkunst. Band III. Der Landschaftsgarten, Hamburg (Broschek), (1963).

D.W. JARRETT, The English Landscape Garden, Londen, 1978.

¹⁶ Faux-rochers ofwel kunstrotsen; nu ook nog in de tuin achter de Venetiaanse Gaanderijen; vroeger ook aan de verdwenen ijzeren brug in het Leopoldpark, aan de buitentrappen van het Tweede Kursaal (kant Van Iseghemlaan; zie : Oostende in Oude Prentkaarten deel 2 N° 55) en ook nog in het verdwenen Albert-Park (Mariakerke)

Bouwwerken in relatie tot import & export

De handelsdokken

Het eerste handelsdok¹⁷ werd als een vlotkom uitgegraven en geconstrueerd tussen 1774 en 1776. Door de sluizen bleef het waterpeil in het dok ongevoelig voor de getijdenwerking en de golfslag, en bleven de vaartuigen vlotten. Het dok kwam er om tegemoet te komen aan de internationale zeehandelstrafieken die stilaan de mogelijkheden van de bestaande havenaccommodatie overstegen.

Van 1781 tot 1783 werd het dok omwille van de boom in de handelstrafieken ten tijde van de oorlog tussen Engeland en de Verenigde Provinciën uitgebreid met een tweede en derde dok¹⁸ die in verbinding stonden met het eerste dok. In feite betrof het één groot dok met vernauwingen op de plaatsen waar er brugovergangen waren.

Mercatorjachthaven

De nu nog bestaande eerste en tweede handelsdokken lijken helemaal niet meer op die uit 1776 en 1883, want de constructie werd in de loop der tijden verbouwd en verbeterd. In de jaren '70 werden ze als plezierhaven uitgebouwd.

Stapelhuizen en douane

Andere gebouwen hadden rechtstreeks met importproducten te maken, zoals de stadsstapelhuizen, de ijskelders, de oesterputten, de houthangars.

De stadsstapelhuizen dienden om koopwaar dat geïmporteerd werd, tijdelijk te stockeren in afwachting van navervoer, en vice versa.

In de 18de eeuw stonden er twee magazijnen van de Oost-Indische Compagnie in de buurt van de kaai, alsook een wachthuis van de douane van waaruit de havenbeweging geobserveerd kon worden¹⁹.

In juni 1781 werd de aanbesteding uitgeschreven voor de bouw van een stedelijk stapelhuis op de dijk tussen de open kom en het eerste vlotdok. Tussen mei 1781 en februari 1782 werden op de kaaien tussen het eerste dok en de zuidelijker gelegen Amerikaanse Kreek 11 magazijnen opgericht bestemd voor de bloeiende smokkelhandel op Engeland.

¹⁷ D. FARASYN, 1769-1794. De 18de-eeuwse bloeiperiode van Oostende, (Oostendse Historische Publicaties 2), Oostende (Stadsarchief), (1998), p. 73-88.

¹⁸ D. FARASYN, 1769-1794. De 18de eeuwse bloeiperiode van Oostende, (Oostendse Historische Publicaties 2), Oostende (Stadsarchief), (1998), p. 115-121.

¹⁹ D. FARASYN, 1769-1794. De 18de eeuwse bloeiperiode van Oostende, (Oostendse Historische Publicaties 2), Oostende (Stadsarchief), (1998), p. 35.

Ten tijde van de ontmanteling van de stad en de aanleg van de Visserskaai verdwenen de oude stapelhuizen. Een nieuw pakhuis werd in 1870 gebouwd op de zuidkant van het Eerste Handelsdok (afb.).

Met de grote havenuitbreidingen van het begin van de 20ste eeuw werden stapelhuizen of hangars gebouwd op de kaaien ten westen van het Vlotdok. Daar is nu nog één van bewaard die als fuifzaal in gebruik is²⁰. Het stapelhuis aan het Eerste Handelsdok kreeg andere functies en verdween in de jaren na de Tweede Wereldoorlog toen de Leopold III- laan werd aangelegd.

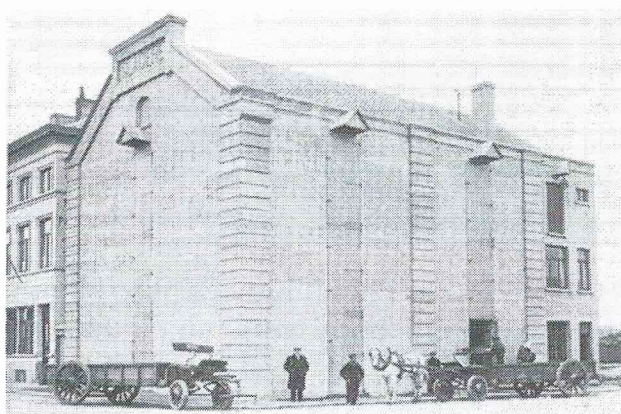
Ook op de Oostkaai staat er een soortgelijk stapelhuis in neoclassicistische stijl. Hij dateert van begin jaren 1900²¹

Het Douanegebouw aan de Oostkaai is omstreeks 1900 gebouwd in neoclassicistische stijl. Het is gebouw in baksteen op een arduinen plint²²

In de Kairostraat staat op nr. 40 nog een oud stapelhuis van ca. 1900. De aanwezigheid in die straat is logisch vermits het Derde Handelsdok (gedempt na W.O. II) in de onmiddellijke buurt was.

IJs uit het noorden

Tot voor Wereldoorlog I werd het ijs, nodig voor de koeling van vis en voor gebruik in de horeca, per schip uit het Hoge Noorden aangevoerd. Er waren diverse ijskelders in de stad waarin dit Skandinavisch natuurijs werd gestockeerd. Zo kennen we de ijskelders Desforges en Hamman. Die van Hamman, in de Hazegraswijk (afb.), heeft lange tijd zijn bestaansreden overleefd tot hij uiteindelijk gesloopt werd in de jaren '70. Er is nu een buurtspeelpleintje ingericht.

²⁰ Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Oostende, Brussel, 2005, p. 556-557.

²¹ Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Oostende, Brussel, 2005, p. 536.

²² Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Oostende, Brussel, 2005, p. 536

Oesters uit Engeland

Het pand Langestraat 93²³ (1896) herinnert nog aan de oesterputten die hier destijds gevestigd waren : de oesterput Louis Janssens en Charles Mestdagh. Dit is ongeveer het enige nog bestaande relict van een destijds zo beroemd exportproduct.

Jonge oesters, meestal geïmporteerd uit natuurlijke vindplaatsen in Engeland – Burnham, Colchester, Falmouth en Whitstable – werden hier en in de vele andere Oostendse oesterputten “verwaterd” in zeewater dat door buizen gepompt werd. We gaan hier voorbij aan de finesses van dit kweekproces.

Hier opgekweekte oesters werden uiteraard in groten getale in eigen stad en land geconsumeerd maar een groot deel werd dan weer geëxporteerd onder de naam “Ostendaises” of “Royal d’Ostende”. Men vond ze als delicatessen op de spijskaarten van alle Europese vorstenhoven en klasserestaurants²⁴.

Houtzaagmolens

Waar nu de Molendorpkaai is, was in de late 18de eeuw een groot pre-industrieel complex met houtzaagmolens²⁵. Tussen 1752 en 1755 werden daar vijftien grote molens opgericht.

Minstens twaalf van de windmolens die er stonden, waren zelf ook import vanuit de Zaanstreek in Nederland. De reden was dat hier de technologie niet voorhanden was. Later liep het aantal molens op tot een maximum van zeventien.

Het hout dat er tot planken en balken verzaagd werd, werd meestal ingevoerd uit Estland, Denemarken (dat het huidige Noorwegen omvatte) en Polen. Dezelfde schepen brachten ook lijnzaad, potas en hennep mee. De meeste afzet van het hout gebeurde in eigen land. Er was een minieme export naar Frankrijk en Spanje.

Er groeide een heus arbeidersdorpje rond de zaagmolens met een eigen kapel. Tijdens de Franse Revolutie geraakte dit molenpark in verval. In 1820 werd beslist tot vereffening over te gaan.

Zuiderse wijnen en aperitieven

De bottelarij De Zeemeeuw in de Aartshertoginnestraat trok zuiderse wijnen en aperitieven op flessen. Ook in de Sint-Franciscusstraat, waar nu het sociaal wooncomplex “de Kokkel” staat, was tot in de jaren '80 een wijnbottelarij. Ze verhuisde naar een nieuw industriepand in de industriezone langs de autosnelweg naar Brussel.

Het pand Ooststraat 62²⁶ met de typische gevel in paarse glazuurtegels was de wijn- en likeurhandel Pede. Kijk ook eens even om de hoek, in de Straat zonder Einde waar de ingang van de burelen en magazijnen van dit bedrijf waren.

²³ Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Oostende, Brussel, 2005, p. 256

²⁴ R. HALEWYCK & N. HOSTYN, Oostends oesterboek, Oostende, 1978.

²⁵ F. GEVAERT & L. DENEWET, Het zaagmolenpark van Bredene/Oostende (1752-1824). Clandestiene technologieoverdracht van Nederland naar Vlaanderen, in : Molenecho's, 34, 1, januari-maart 2006. Op het einde van hun artikel pleiten de auteurs voor een herinneringsmonument aan dit belangrijk nijverheidscomplex waarvan overigens geen sporen terug te vinden zijn.

Het pand Kaaistraat 49²⁷ op de hoek met de Sint-Paulustraat was aanvankelijk een wijnhandel. Architect van het pand was Alchille Raoux. In de geveldecoratie zien we decoratieve elementen die naar de oorspronkelijke functie van het pand verwijzen.

Nog wat losse eindjes

Noord-Franse kasseien

Na het Beleg van 1601-1604 werd de stad van nul heropgebouwd. Er werd tijdens de eerste decennia van overheidswege vooral werk gemaakt van het herstel van de straten: het dempen van steenputten op de markt, het dempen van de putten in het wegdek en het "calcyden" van de belangrijkste straten. De straat van de markt naar de Westpoort en de wegen naar en bij de Oostpoort kregen absolute voorrang en werden dus eerst aangepakt. De kasseien kwamen uit het Noord-Franse Béthune.

Scorae

Het Wapenplein, de Groentemarkt, de bestrating van het Prinses Stephanieplein en het Prinses Clementinaplein, bepaalde stroken van de Zeedijk... waren geplaveid met opvallende grijsblauwe, rechthoekige stenen. We hebben altijd horen zeggen dat deze stenen door schepen die van een bepaalde bestemming op Oostende voeren, ze meebrachten en ze tijdens de reis als ballast in de onderkant van het schip gebruikten.

Vreemd zout

Tijdens de tweede helft van de 18de eeuw waren er in Oostende enkele zoutketen²⁸ of zoutziederijen. Ruw zout werd geïmporteerd uit Engeland, Frankrijk of Spanje en hier geraffineerd met behulp van zeewater en hitte. Een grote zoutziederij, die van Doornikenaar Levasseur, stond langs de huidige Van Iseghemlaan tussen de Louisastraat en Vlaanderenstraat. Er was de zoutkeet Liebaert achter een huis op de westzijde van de Groentemarkt en één die "De Gouden Os" heette in de Sint-Sebastiaanstraat, rechtover de Lijnbaanstraat.

Tabak

Tijdens de tweede helft van de 18de eeuw waren er in Oostende drie tabaksverwerkende bedrijven. De tabak zelf was een importproduct.

De zuil van Rajendra

In 1793 werd tijdens werken in de havengeul een stenen zuil opgehaald. Deze zuil bestond uit het vulkanische gesteente dioriet –verwant met graniet – en het kan niet

²⁶ Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Oostende, Brussel, 2005, p.. 335.

²⁷ Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Oostende, Brussel, 2005, p. 184.

²⁸ D. FARASYN, 1769-1794. De 18de eeuwse bloeiperiode van Oostende, (Oostendse Historische Publicaties 2), Oostende (Stadsarchief), (1998), p. 57-58.

anders of die was ooit meegekomen als scheepsballast uit het oosten. Deze zuil van 170 cm hoog en met een diameter van 25 cm bevatte een tekst in Tamil en afbeeldingen van Indische godheden.

De zuil werd opgesteld nabij de Ecce Homofiguur aan de toren van de Sint-Pieterskerk (Peperbusse), waar ze als het ware herinnerde aan de geselkolom van Jezus.

In 1848 toonde het Kon. Museum van Oudheden in Brussel, toen nog in de Hallepoort, interesse voor dit voorwerp. De "Berg van Barmhartigheid" verkocht het aan het museum voor de som van 450 fr. Pas in de vorige eeuw slaagde men erin de tekst te ontcijferen. Het betreft een hulde aan de Chola-Koning Rajendra II, die regeerde van 1054 tot 1063.

Door een kortzichtige beslissing van de "Berg van Barmhartigheid" was Oostende zo een merkwaardig relict armer...

Beelden uit Val d'Osne

De beeldengroepen met putti in het Koningspark en in het plantsoen van het Sted. Zwembad stonden oorspronkelijk in de tuin van de Kon. Villa. Tot in 1984 leidden deze beelden daar een verkommerd bestaan.

Blijkens de gieterijmerken op de beeldengroepen, werden ze gegoten in de Fonderie du Val d'Osne. Dat is een nog steeds bestaande gieterij in Osne le Val, Joinville (F).

De beelden zijn kopieën naar vier beeldengroepen met putti die de "Parterre d'eau" in de tuinen van het kasteel in Versailles nabij Parijs sieren. Deze beelden nu zijn het ontwerp van Corneille Van Cleve (Parijs, 1645-1732), beeldhouwer van Vlaamse afkomst, zoals zijn naam laat vermoeden. Eind 2002/begin 2003 werd één van de beeldengroepen vanuit het grasperk voor het Zwembad ontvreemd.

Kariatiden van de Villa Doris

De kopie van de "Stenen Bank"

De "Stenen Bank" was een art-nouveaumonument dat eerst prijkte op de Wereldtentoonstelling 1900 in Parijs en kort nadien in Oostende opnieuw opgebouwd werd²⁹. Deze monumentale in art-nouveaustijl uitgewerkte blauwstenen zitbank naar ontwerp van architect Hankar was bijna een abstracte utilitaire sculptuur. In de late jaren '60 werd ze op last van het Stadsbestuur afgebroken. De arduinen brokstukken werden op een golfbreker gegoooid.

Het plaatsen van een kopie op schaal 1/1, begin 2004 was dan ook een echt statement, een "Wiedergutmachung". Geen misplaatste nostalgie maar een teruggeven van iets dat nooit had mogen verdwijnen.

In 2002-2003 werd de kopie van de "Stenen Bank" in China gemaakt. Economische factoren maakten het werk dààr en het transport inclusief merkkelijk goedkoper dan de productie ervan in eigen land.

Gedenkplaat Oostendse Compagnie in de Visserijschool

De plaat is zelf niet ingevoerd uiteraard maar herdenkt de periode van de Oostendse Compagnie³⁰ waarin Oostende een korte, voorspoedige periode van economische welvaart kende dankzij handel met het Verre Oosten.

Het is zowat het enige wat in Oostende nog herinnert aan de tijd van de Compagnie.

Een replica van een koopvaardijship van de Compagnie zou niet alleen een originele vorm van herinnerings- en belevingsmonument zijn, maar tevens een toeristische attractie van formaat en een uitdaging voor de Maritieme Site Oostende. Wat in Amsterdam kon met het koopvaardijship "Amsterdam" moet hier toch ook kunnen?

Norbert Hostyn

²⁹ Zie : De Plate (Tijdschrift van de Kon. Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate) 1983, p. 56; 1985, p. 214 en 1989, p. 137

³⁰ J. PARMENTIER, Oostende & C° Het verhaal van de Zuid-Nederlandse Oost-Indiëvaart, Gent-Amsterdam, 2002.